

Nové historické mapy



Na začátku roku 2012 byl sestaven mezioborový výzkumný tým, který postupně produkuje nové historické mapy. Ne, to není chyba ani básnický oxymoron. Nové mapy s historickými údaji skutečně vzniknou propojením historických populačních dat s prostředím současných geografických informačních systémů (GIS). Na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze se v současnosti rozvíjí čtyřletý projekt, jehož výsledkem budou především digitalizované databáze dat získaných z výsledků sčítání lidu na území České republiky v letech 1921 až 2011 a k nim vektorizovaná prostorová data (hranice).

Hlavní cíle projektu

Cílem projektu s názvem *Zpřístupnění historických prostorových a statistických dat v prostředí GIS* je pomocí nejmodernějších kartografických vyjadřovacích prostředků vytvořit historický populační atlas (možná i atlasy dva), který bude vycházet z dat všech československých a českých sčítání lidu (1921–2011). Kromě populačních censů hodláme využít i další zdroje dat o obyvatelstvu, zejména tzv. průběžnou evidenci (například demografických jevů nebo migrace). Atlas naváže na starší atlasy (např. Atlas ze sčítání lidu, domů a bytů 1984, Atlas obyvatelstva 1986), ale i další práce mapující sociálně-prostorovou diferenciaci obyvatelstva v České republice. Plánovaná koncepce atlasu počítá s několika tematickými bloky. Za vstupní sekci o vývoji administrativního členění Česka a změnách ve vedení státních i okresních hranic budou následovat série tematických map využívající retrospektivního vývoje daného jevu v průběhu sledovaných 90 let. V atlasu se objeví hodnocení rozmístění a koncentrace obyvatelstva, analýzy demografického, náboženského, jazykového, kulturního i ekonomického složení obyvatelstva. Specifickou pozornost budeme věnovat migraci i dojížděci, na závěr atlasu hodláme zařadit syntetizující mapy využívající komplexnější ukazatele a indikátory.

Zcela nově utvořené mapové výstupy založené na historických datových zdrojích, avšak kartograficky dosud nezpracované budou doplněny o reprodukce map ze starších publikací a atlasů. Většina dat bude zpracována a vizualizována v podrobnosti okresů, ať již soudních okresů z období první republiky, pozdějších správních okresů, nebo nových okresů vzniklých po roce 1960. Mapy budou doplněny analytickým textem. Speciální pozornost bude věnována hlavnímu městu Praze, pro jehož území shromaždíme data v mnohem podrobnějším členění. Jako nejstálější statistickou jednotku používáme katastrální území a od sčítání lidu v roce 1970 rovněž nově ustavené tzv. urbanistické obvody.

Na projektu spolupracuje zhruba dvacítko odborníků z několika oborů. Vedle sociálních geografů a demografů sdružených ve vý-

kumné skupině Urbánní a regionální laboratoře na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze jsou to rovněž kartografové a geoinformatici, pracovníci Mapové sbírky PřF UK nebo prof. Eva Semotanová z Historického ústavu AV ČR. Rešeršní práce ale probíhají i za pomoci specialistů z ČÚZK, Archivu hl. m. Prahy, Útvaru rozvoje města nebo Muzea hl. m. Prahy. Na návrhu projektu se podílel rovněž náš učitel a kolega prof. Jiří Musil, který bohužel 16. září 2012 zemřel. Jeho inspirace se však bezpochyby promítne do řady mapových výstupů, které budou odrážet jeho oblíbená výzkumná témata.

Aplikační potenciál

Prostorová data (hranice) nebudou pouze ve formě obrázků, ale všem geografům, demografům, historikům i dalším zájemcům schopným pracovat v prostředí GIS budou k dispozici také jako polygony. Velký potenciál vidíme ve využití dat při výuce na všech typech škol. Na cvičeních z geogra-

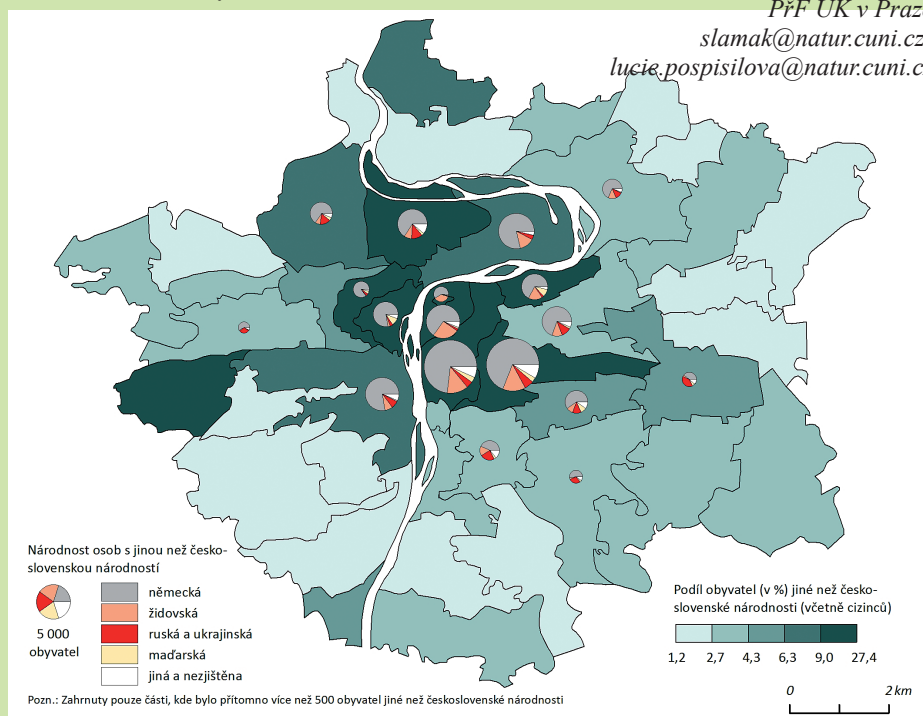
fie obyvatelstva studenti již nebudou muset přepisovat velké objemy dat, k dispozici budou celé série mapových podkladů ve formátu shp nebo geodatabází. V zeměpisných seminářích na středních školách mohou být využívány již zhotovené tematické mapy v diskuzích o socio-prostorových nerovnostech a jejich vývoji, ale i pro seznámení studentů s prací v prostředí GIS.

Tyto formáty dat jsou kompatibilní se všemi GIS softwary a budou volně přístupné na stránkách www.historickygis.cz nebo na stránkách výzkumné skupiny URRIlab www.urrlab.cz. S výsledky projektu budeme v průběhu následujících let realizace čtenáře Geografických rozhledů pravidelně seznamovat.

Príspevek vznikl za podpory projektu Ministerstva kultury ČR v rámci programu NAKI č. DF12P01OVV033 „Zpřístupnění historických prostorových a statistických dat v prostředí GIS“.

Martin Ouředníček, Lucie Pospíšilová,
PřF UK v Praze
slamak@natur.cuni.cz;
lucie.pospisilova@natur.cuni.cz

Národnostní složení obyvatel v roce 1930



Pozn.: Při SLDB 1930 bylo sledováno přítomné obyvatelstvo. Zdroj: SLDB 1930

New Historical Maps. The beginning of 2012 marked the beginning of a new research project focused on collecting and digitizing historical spatial data. This article introduces the project's objectives, primary outcomes (including a historical atlas) and opportunities for using these outcomes in education.

LITERATURA A ZDROJE DAT:

Atlas ze sčítání lidu, domů a bytů 1980: Česká socialistická republika. Český statistický úřad/Geografický ústav ČSAV, Praha/Brno, 1984.
Atlas obyvatelstva Československé socialistické republiky. Geografický ústav ČSAV/Federální statistický úřad, Brno/Praha, 1986.